

BLAD GROEN

CONTACTBLAD VAN IVN BERNHEZE

Ook haantjes leggen eieren...
Nieuwe grazers Maashorst
Inrichten bijenlandschap
Aanleg kasteel vriend

BELEEF DE NATUUR!

IVN

Het IVN is een vereniging die bijdraagt aan een duurzame samenleving door mensen te betrekken bij natuur, milieu, landschap en leefomgeving.

Verspreid over Nederland heeft het IVN 174 plaatselijke afdelingen. Meer dan 20.000 leden zetten zich actief in voor de natuur en het milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten voor jong en oud, zoals excursies, cursussen, tentoonstellingen en lezingen.

Foto voorblad: Leliehaantje (foto Eric Kaelen)

Foto deze pagina: Groene kikker (foto Eric Kaelen)

BLAD GROEN

Buxusmot...

Tijdens een bezoekje aan de groene milieustraat kon ik niet om de gevolgen heen van de schade die de buxusmot de afgelopen tijd in vele tuinen en plantsoenen heeft aangericht : een aparte plaats was ingeruimd voor de gigantische berg buxussen, geroid door getroffen tuinliefhebbers.

Ook mijn haag is niet ontkomen aan deze uit Azië afkomstige vlinder, die in april en mei verschijnt, de vleugels zijn wit met een donkerbruine rand. Ze leven ongeveer acht dagen en zetten hun eitjes in kleine groepjes (eispiegels) af op de onderkant van het blad van hun favoriete waardplant.

De rupsen verpoppen tot een felgroene pop met donkere strepen en vlekken.

De buxusmot veroorzaakt veel schade (dode blaadjes, kale takjes, bladskeletten en spinsel), doordat hij zich meerdere keren per jaar voortplant en overwintert als jonge rups. Zodra de temperatuur in het voorjaar boven tien graden komt, worden de rupsen actief en gaan ze aan de buxus vreten.

Naast dat velen van jullie natuurlijk op vakantie zijn geweest, is er door een aantal werkgroepen de afgelopen maanden ook invulling gegeven aan het eerste gedeelte van het woord "werkgroepen":

De Floron werkgroep heeft niet stilgezeten en is doorgegaan met hun belangrijke werk: de wekelijkse berminventarisaties en de vrijwilligers van de nieuw opgerichte werkgroep Kasteelgriend zijn de afgelopen tijd druk bezig geweest om de griend bij het Kasteel toonbaar te houden, dwz vooral te ontdoen van het welig tierende onkruid. Het resultaat is er dan ook naar: de jonge wilgen staan er prachtig bij ! Ook de bosmaaier heeft inmiddels zijn diensten bewezen. In de wintertijd zal er voor de 1e keer geoogst worden. Als ik uw nieuwsgierigheid heb geprikkeld: spring op de fiets of pak uw wandelschoenen en ga eens kijken ! In deze editie een verslag.

Tijdens mijn eigen verblijf elders heb ik de kracht mogen ervaren van water, maar dan op twee zeer verschillende manieren: als uitiem blusmiddel tijdens de verschrikkelijke branden, die op het eiland gewoed hebben en als de bron van leven: na maandenlange droogte zorgde de flinke nachtelijke regenbuien ervoor, dat de gele velden binnen twee dagen weer frisgroen oogden.

We hebben de afgelopen tijd ook deelgenomen aan de KBO activiteiten, gehouden in de Ontmoetingstuin Servaes en recent de Landelijke Burendag op dezelfde locatie, en natuurlijk was er ook dit jaar weer het Midsummernightevent van de Venel-werkgroep: een bijzonder gezellige middag en avond op een prachtige locatie.

Vooruitblikkend zie ik aan de einder maandag 13 november opdoemen; deze datum zou u moeten noteren, want dan houden we onze Algemene Leden Vergadering, deze keer op een bijzondere plek, namelijk Spoor 8 te Nistelrode.

Rest mij om u namens de redactie heel veel leesplezier te wensen !

Nico Anker
Namens de redactie

4	Van de voorzitter
5	Wijst wordt weer zichtbaar aan de rand van de Maashorst
6	Gemeente Bernheze geeft Erven in het buitengebied een Plus!
8	Ook haantjes leggen eieren...
10	De nieuwe grazers in de Maashorst
12	Het buitengebied van Bernheze inrichten als bijenlandschap
14	Werkzaamheden in de Abdijtuin Heeswijk
16	Aanleg Kasteelgriend

REDACTIE:

Nico Anker, Peter Kriele, Theo Brienens, Eveline van Rijbroek (opmaak) en Eric Kaelen (opmaak)

DRUKKER:

Editoo B.V. te Arnhem

KOPIJ:

redactie.bladgroen@gmail.com

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen al dan niet te plaatsen, in te korten of aan te passen.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden door middel van fotokopieën, elektronisch, mechanisch, opnamen of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Van de voorzitter

Op vakantie in Italië ontving ik weer het verzoek van de redactie van Bladgroen om een voorwoordje te schrijven voor het nieuwe nummer dat in het najaar uitkomt. We waren een aantal dagen in de "hak van de laars", in de streek Puglia. Ook in dit schitterende gebied kan je hiervoor prima inspiratie opdoen. We maakten een fietstocht door de prachtige omgeving van ons logement, en genoten van de natuur, die in deze streek wordt gedomineerd door olijfbomen, olijfbomen en nog eens olijfbomen. Hier en daar een verdwaalde wijngaard, veel te weinig naar ons idee, om verantwoordelijk te zijn voor de vele mooie wijn die uit deze streek komt.

Kijkend naar de olijfboom in zijn schitterend aangeharkte landschap, komt bij mij onwillekeurig de associatie met onze eigen wilgen op.

Olijf

Het zijn ook sterke bomen, zeer grillig gevormd, vaak met diverse gaten in de stam en verdorde kernen, waardoor ze het leven naar boven doorgeven via de buitenrand van de stam. Ze worden alleen niet zo geknot als wij met onze VENEL-ploeg in november weer gaan doen. Ik heb er nu al weer zin in.

Opleiding tot natuurgidsen

Eind september ging de opleiding tot natuurgids van start met een zonovergoten wandeling door een mooi herfstbos in Nistelrode. Onze mentoren Eric Kaelen en Wim van Grinsven, gaven tijdens de wandeling al blijk van hun kennis van de natuur die ze deels hebben opgedaan tijdens hun deelname aan de opleiding.

Inspirerend om deze mensen zo bezig te zien, zeker ook onze enthousiaste hoofddocent Rinie Kerstens, oud bioloogieleraar van het Zwijssen College in Veghel. We wensen alle deelnemers veel inspiratie en succes bij het volgen van deze opleiding.

Deelnemers van Bernheze:

Erna v.d. Elsen, Jan Ruijs, Wim Grinsven (mentor), Jeroen v. Dijk, Eric Kaelen (mentor)
Laura v.Venrooij, Brigitte Leijtens, Marita Drijfhout, Miriam de Mol,
Carel Slaats, Theo Jacobs

Cursisten bij de les

Website

Sinds kort krijgt onze website weer vernieuwde aandacht door de inzet van Mart Jenneskens, sinds dit voorjaar lid van onze vereniging. Ik raad jullie allemaal aan daar regelmatig op te kijken, want dit is een mooi en snel communicatiemiddel vanuit de vereniging naar de leden. Er zal dan minder algemeen met e-mailtjes worden gecommuniceerd. Ook gaan we kijken of we de intranet faciliteit, die de website biedt kunnen gebruiken in de diverse werkgroepen. In de najaars-ledenvergadering meer daar over. Ik wens jullie veel leesplezier met deze editie van ons mooie blad, met jullie activiteiten voor IVN en hoop jullie allen te zien op de ledenvergadering in november, op een bijzondere plek,...!

Joost Willems
Voorzitter IVN Bernheze.

Wijst wordt weer zichtbaar aan de rand van de Maashorst

Als je over de A50 richting Nijmegen rijdt, is net voorbij de afslag Nistelrode een stukje akkerbouw te zien. Deze is door leden van dorsclub "De Stofvreters" aangelegd. De dorsclub bestaat uit vrijwilligers die, met traditionele machines en werkmethodes, het nostalgische "zaaien en oogsten" in leven willen houden. Na het inzaaien kan daar iets bijzonders worden waargenomen.

Aan het werk zoals vroeger

Een braakliggend terrein is in een mum van tijd omgetoverd tot een mooi kleinschalig agrarisch landschap wat precies in dit gebied thuis hoort. Langs de snelweg ligt een brede akkerrand ingezaaid met verschillende soorten eenjarig en meerjarige bloeiende planten, die zichzelf in stand houdt. Daarachter een graanveld met spelt en een veldje ingezaaid met kleurrijk koolzaad.

Wijst verschijnsel zichtbaar door de beplanting

Het vanaf de Maashorst toestromende grondwater, wordt op de breuklijn naar de oppervlakte "gedwongen" waardoor kwelwater het hoger gelegen deel natter maakt dan het direct ernaast gelegen lagere deel van de akker. Dit verschijnsel wordt wijst genoemd.

Met het inzaaien van de graanvelden, is dit natuurverschijnsel op deze plek weer heel duidelijk zichtbaar geworden. De breuklijn is, met een scherpe scheidslijn tussen het natte deel (groen) wat hoger ligt dan het drogere deel, (geel) op de foto onder duidelijk te zien.

Akker naast de A50

De rode lijn geeft het verloop van de breuklijn aan

Wijstverschijnsel

Het perceel ligt aan de rand van het natuurgebied de Maashorst. Kenmerkend voor de Maashorst zijn de breuklijnen aan de randen van het gebied, die parallel lopen aan de peellandbreuk, die verderop in Nistelrode met herstelmaatregelen zichtbaar wordt gemaakt.

Maar deze breuklijn openbaart zich door simpelweg braakliggend terrein als graanveld in te zaaien.

Tekst: Theo Bienen

Foto's: Pieter van der Meer (dorsclub)

Gemeente Bernheze geeft Erven in het buitengebied een Plus!

Erven zijn belangrijk leefgebied voor de diersoorten die in ons buitengebied in het wild voorkomen. Maar door de jaren heen worden onze erven steeds intensiever gebruikt en zijn daardoor steeds netter geworden. Hiermee worden ze minder geschikt voor ervogels zoals zwaluwen, mussen, uilen en ook vleermuizen. Dat is jammer, want deze soorten gaan in aantal hard achteruit en zijn juist zo belangrijk als natuurlijke bestrijders van muggen, vliegen en muizen.

Boerenzwaluw

Biodiversiteit

Gemeente Bernheze gaat samen met natuurwerkgroepen, ZLTO-afdelingen en Brabants Landschap investeren in meer biodiversiteit op Brabantse erven. Het project is bedoeld voor zowel particulieren als bedrijven in het buitengebied van Bernheze. De Provincie Noord-Brabant draagt financieel bij aan de uitvoering van dit project.

Erfscan uitvoeren

Een deskundige komt dan uw erf onder de loep nemen om te bepalen welke maatregelen kunnen worden uitgevoerd. Denk daarbij aan gemengde hagen, fruitbomen, bloemenranden, zwaluwkasten, muizenruiten, mussenhoeven en modderplaatsen. Aan de hand van de erfscan wordt vervolgens een plan met inrichtingstekening gemaakt, die aan u wordt voorgelegd. Bij akkoord wordt het plantgoed geleverd, aanplanten gebeurt in eigen beheer/voor eigen rekening.

Voor dieren aantrekkelijke boeren tuin

Mus

Meedoen?

Woont u op een erf in het buitengebied en bent u geïnteresseerd in streekeigen beplanting, waarmee vogels en andere diersoorten worden aangetrokken, dan kunt u zich aanmelden door een e-mail te sturen naar ervvogelsbrabant@gmail.com. Vervolgens wordt contact opgenomen voor het inplannen van een afspraak.

Ook andere dieren zoals de eegel profiteren van dit project.

Meer informatie?

Voor vragen en/of opmerkingen kunt u contact opnemen met Jochem Sloothaak; Coördinator Soortenbescherming bij het Coördinatiepunt Landschapsbeheer tijdens kantooruren op tel. 0411-622775 of via email: ervvogelsbrabant@gmail.com. Je kunt natuurlijk ook bij ons plaatselijke IVN of gemeente Bernheze vragen naar meer informatie over dit project.

Tekst: Theo Bienen

Foto's: Eric Kaelen

Midzomerviering IVN op landgoed de Berkt in Heesch

Op zaterdag 1 juli hielden we weer onze jaarlijkse Midzomerviering. Een evenement dat zo langzamerhand bij ons een traditie is geworden. Ieder jaar organiseren minimaal twee van onze leden in wisselende samenstelling dit event.

De deelnemers bij landgoed de Berkt in Heesch

Dit jaar waren Sjan Manders, Theo Brien en Nico Anker aan de beurt. Voor 2018 is nog niet bekend wie dit gaan doen. Jo v.d. Heuvel was zoals gewoonlijk van de partij met zijn rijdende pizzabakkerij. Van de inwendige mens waren we dus al verzekerd. Ook de ruimte was erg geschikt. We konden zitten in de oude schuur naast het woonhuis van Frans en Mia de Laat. Van stoelen en tafels had Frans zich al verzekerd. Die had hij indertijd grotendeels over kunnen nemen uit de verlaten Groenling.

Na onze kennismaking bekeken we de tuin rondom de Berkt. We bewonderden er diverse (water)planten o.a. de zeldzame Zwanenbloem. Verder de wijngaard en een oude vervallen kippenschuur, die de monumentencommissie graag bewaard wil zien.

De zelf voorbereide pizza's klaar om de oven in te gaan

Zwanenbloem in de tuin van Frans. Deze plant heet zo omdat de stampers van de bloem de vorm van een zwaan hebben.

Hierna werd de schuur opgezocht en begonnen we groepsgewijs aan het klaar maken van de pizza's. Met de aanwijzingen van enkele kenners en dankzij de juiste ingrediënten lukte het onze leden een lekkere maaltijd klaar te maken.

Jo v.d. Heuvel hoefde alleen nog maar het vuur te stoken en de verschillende soorten pizza's in de oven te leggen. Al met al een geslaagd event op een mooie locatie.

Frans en Mia bedankt voor jullie gastvrijheid.

We hopen dat jullie straks in Australië volop kunnen genieten van het samenzijn bij jullie zoon, schoondochter en kleinkinderen.

Overigens de meeste foto's zijn te vinden op onze IVN Bernheze website en via een link op Flickr.

Tekst: Peter Kriele

Foto's: Peter Kriele en Femke Brouwer

Ook haantjes leggen eieren...

Vorig jaar werd ik verblijd met enkele bloembollen van lelies. Om ze niet in mijn 'natuurlijke' tuin kwijt te raken had ik ze zolang in een pot gezet. Mijn eerdere leliebollen waren namelijk, letterlijk, ten onder gegaan door het nog harder groeiende onkruid. Hoewel lelies niet echt bovenaan mijn verlanglijstje staan was ik wel blij dat mijn 'pot'methode werkte. Dit keer werd mijn goede zorg namelijk beloond met een pot vol prachtig bloeiende witte lelies. Ik had de pot op mijn terras gezet zodat ik er optimaal van kon genieten. Het leuke was dat ik niet de enige was die er van genoot. Ik zag ook een prachtig rood kevertje op de lelie zitten.

Leliehaantjes

Het was voor het eerst dat ik deze in mijn tuin was tegen gekomen. Dit wekte natuurlijk meteen mijn nieuwsgierigheid. Als lid van de insecten werkgroep was ik natuurlijk blij te zien dat de soorten diversiteit in mijn tuin toeneemt. Toen nog niet wetende dat je daar niet altijd blij van hoeft te worden. Het bleef namelijk niet bij één kevertje. En het was ook verdacht dat sommige kevertjes door andere kevertjes van achteren werden 'aangeduwd'. Bij hondjes zie je dat ook wel eens en ik geloof niet wat ze mij als klein kind al hadden proberen wijs te maken; dat het voorste hondje moe was en dat het achterste hondje haar daarom naar huis duwt. In dit geval zou ik dan wel heel veel vermoeide kevertjes hebben, een regelrechte 'kever-moeheid'.

Naast de kevertjes kreeg ik ook steeds meer hoopjes 'vogelpoep' op de blaadjes van de lelies. Tenminste dat dacht ik in eerste instantie. Alleen zat de 'poep' verdacht vaak aan de onderkant van de blaadjes. En die twijfel werd alleen maar groter toen ik de hoopjes 'poep' zag bewegen. Dus toen ben ik toch maar eens mijn boeken gaan raadplegen. Ik bleek wat de poep betreft er niet ver naast te zitten. Het waren namelijk de larven van het Leliehaantje en het rode kevertje is het volwassen exemplaar.

Leliehaantjes behoren tot de familie van de bladhaantjes die veel mooi gekleurde kevertjes kent. De meeste van jullie zullen wel het Elzenhaantje kennen of het Populierenhaantje.

Parende leliehaantjes

Larven Leliehaantje met uitwerpselen als bescherming op zijn rug

Parende Elzenhaantjes

Maar ook de beruchte Coloradokever behoort tot deze familie.

Colorado kever (familie van de bladhaantjes)

Ik ben zelf het Zuringhaantje vaak tegengekomen.

Groen Zuringhaantje

Pas geleden kwam ik op de Wilgenroosje ook een mooi bladhaantje tegen. Dit bleek de *Bromius obscurus* te zijn.

“Wie hapt er nu graag in een hoop stront?”

De larven van het Leliehaantje beschermen zich door hun eigen uitwerpselen op hun rug te deponeren. Zo zijn ze onaantrekkelijk voor rovers. Daar kan ik mij wel iets bij voorstellen want wie hapt er nu graag in een hoop stront? Bij verdere inspectie van de lelies vond ik ook de afgezette oranje eitjes.

Eitjes en larven van het Leliehaantje

Larve Leliehaantje zonder uitwerpselen

Uiteindelijk zagen mijn lelies er niet meer uit door al die hoopjes stront en aangevreten blaadjes. Dus ik moest echt actie ondernemen. De uitwerpselen bleek daarbij nu in hun nadeel te werken! Ik kon ze namelijk heel makkelijk, met een stokje, inzamelen omdat ze door deze uitwerpselen makkelijk hieraan bleven plakken. Het bleken er meer te zijn dan ik dacht maar met veel moeite had ik toch de meeste kunnen verzamelen. Maar wat er mee te doen? Het zijn op zich hele mooie kevertjes maar de larven is een ander verhaal. Ik had van iemand gehoord dat ze zich ook thuis voelen op de lelietjes-van-dalen. Nu heb ik deze ook in mijn tuin en ze hebben zich op een niet geplande plaats steeds verder uitgebreid. Misschien dat deze larven daar mooi een eind aan kunnen maken. Zij blij en ik ook. Dus de gevangen larven heb ik netjes daarop uitgezet. Na een paar weken heb ik daar echter geen achteruitgang kunnen waarnemen dus misschien zijn de larven eenkenniger dan gedacht :-).

Tekst en foto's: Eric Kaelen

De nieuwe grote grazers in de Maashorst

Het hoe en waarom van wisent, tauros en exmoor pony.

Zij waren niet de eerste grazers op de Maashorst na de inrichting van het begrazingsgebied. Maar er zijn tekenen dat deze nieuwe grote grazers een beter effect hebben op de ontwikkeling van de biodiversiteit.

Melkvee en schapen

Sinds de inrichting van de begrazing in 1989 is er ervaring opgedaan met een scala aan grazers. In het begin liep er eenjarig melkvee en luxe paarden, die al snel werden opgevolgd door schapen. Het doel van de begrazing was het verschrallen van de voormalige maïsakkers en intensieve graslanden tot een natuurlijke soortenrijke vegetatie. Om de verschraling te versnellen werden veel dieren toegelaten. Door sterke begrazing gaat gras stoelen, wat leidt tot een verdichting van de grasmatten. Kruiden krijgen zo minder kans om zich te handhaven. Bovendien werd alle houtige opslag weggevreten en het bos opgesnoeid. Mantel- en zoomvegetatie kwamen niet tot ontwikkeling. Toen na tien jaar schapenbegrazing met op het laatst meer dan 1000 dieren de resultaten tegenvielen, is het contract met de herder niet verlengd.

Schotse hooglanders en IJslander pony's

In 2000 maakte SBB de keuze voor Schotse hooglanders en IJslander pony's. Er werd gestart met een kleine kudde van 4 runderen en 10 paarden. Omdat ten gevolge van de lage begrazingsdruk verbossing optrad, is er weer voor gekozen om de kudde te laten groeien met als gevolg in 2010 kale graslanden en heiden. Door het korte gras kwamen er minder muizen, wat leidde tot minder roofvogels m.n. to-

renvalk. Kwartels en patrijzen verdwenen geheel uit de begrazing en ander bodembroeders lieten een sterke afname zien zoals Kievit, veldleeuwerik en geelgors.

Wegens hun dichte vacht zochten de Schotse hooglanders verkoeling in de poelen. Door de urine en poep werden de poelen overbemest en trad bloei van blauwalgen op.

Schotse hooglander

Wisent, tauros en Exmoor pony

Om de ontstane problemen op te lossen is er gekozen voor taurossen, runderen met een dunnere vacht, en wisenten. Beide soorten zoeken nauwelijks het water op.

Omdat Herperduin op termijn één begrazingsgebied gaat vormen met de Maashorst, zijn de IJslanders vervangen door een oorspronkelijker ras, dat evenals de tauros al graasde in Herperduin: de Exmoor pony.

Meer variatie

Samen met konijnen en reeën zorgen deze dieren voor een scala aan graaseffecten, waardoor er meer variatie in vegetatie ontstaat en de biodiversiteit zal gaan toenemen. De eerste effecten van de omschakeling zijn al te zien, ofschoon een deel van de effecten direct wordt veroorzaakt door de lagere begrazingsdruk. De grassen vormen weer meer zaad, waardoor zaadetende vogels, maar ook muizen weer toenemen. De torenvalk is weer teruggekeerd; er broeden weer meer Kievieten en veldleeuweriken en dit jaar werd er voor het eerst een tapuit gespot in de begrazing. De graslandvlindertjes als hooibeestje, bruine en oranje zandoogje, icarusblauwtje en kleine vuurvlieder worden weer veelvuldig gezien door de toename van waard- en nectarplanten.

Doordat de paarden en wisenten graag zandbaden nemen, wordt de dichte graszode weer opengemaakt. Bovendien maken de stieren kuilen om hun kracht te tonen voor concurrenten en om de dames te imponeren. In deze open grond kunnen zich gemakkelijk kruiden vestigen zoals de kleine hardbloem.

De bramen en andere doorndragende struiken, die aangeplant waren om de grauwe klauwier te lokken, kunnen weer gaan groeien. Het eerste broedresultaat van de grauwe klauwier is dit jaar een feit geworden.

Tekst: Nico Ettema

Foto's grote grazers: Marlies Kersten

Foto Tapuit: Marc Gottenbos

Foto Schotse hooglander: Eric Kaelen

Tauros

Tapuit

Exmoor pony met veulen

Tuinbladsnijder *Megachile centuncularis*

Het buitengebied van Bernheze inrichten als een bijenlandschap.

Het dringt langzaam maar zeker tot iedereen door dat bestuivers, zoals (wilde) bijen, vlinders en zweefvliegen in aantallen hard achteruit gaan. We weten ook dat bijen een belangrijke rol spelen in ons ecosysteem. Niet alleen voor de natuur maar ook voor de fruitteelt en de teelt van veel landbouwgewassen zijn deze bestuivers ontzettend belangrijk. Naast de welbekende bijenvolken die voor honing zorgen in de bijenkasten, kennen we in Nederland zo'n 350 soorten bijen (daartoe rekenen we ook de hommels) die in het wild steeds moeilijker kunnen overleven.

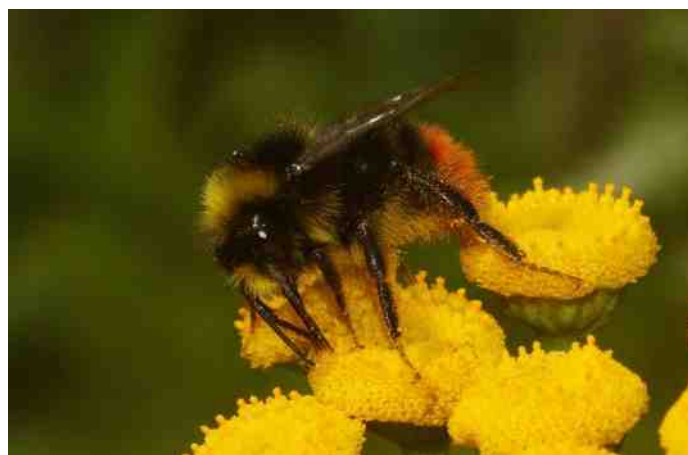

Ranonkelbij *Chelostoma florisomne* op scherpe boterbloem

Hulp

Gelukkig willen veel mensen hier iets aan doen en gebeurt er ook al van alles om die bijen een handje te helpen, zoals het inzaaien van bloemen (akkerranden), ophangen van een bijenhotel en ecologisch bermbeheer, maar het resul-

taat van die maatregelen is niet voldoende om de achteruitgang tegen te gaan.

Steenhommel *Bombus lapidarius* op boerenwormkruid

Bed en breakfast gebied

Bijen hebben nestgelegenheid (bed) en voedsel (breakfast) nodig. Het voedsel halen ze natuurlijk uit bloemen (drachtplanten), maar wat zijn nu eigenlijk geschikte nestelplekken voor bijen? Veruit de meeste soorten solitaire bijen en hommels maken hun nest in de grond, andere zoeken hun nest bovengronds in holle stengels van planten of in kevergangetjes in dood hout. Veel vlinders leggen hun eitjes op planten, waarbij elke vlinder zijn eigen voedselplant

Grasbij *Andrena flavipes* op knoopkruid

Tuinhommel *Bombus hortorum* op slangenkruid

(waardplant) heeft, die dikwijls ook een goede drachtplant voor bijen is.

Al dat voedsel en die nestplekken moeten te vinden zijn in een zogenaamd bed en breakfast gebied.

Om een indruk te krijgen: voor een bed en breakfast gebied is minimaal 10 hectare geschikt voedselhabitat nodig en binnen dit gebied moeten minimaal 10 verschillende nestplekken te vinden zijn. Bepaalde leefgebieden zijn daardoor duidelijk meer in trek dan andere gebieden.

Pluimvoetbij *Dasypoda hirtipes* op havikskruid

Gewone langhoornbij *Eucera longicornis* op rode klaver

Inventarisatie

Momenteel wordt geïnventariseerd wat we al hebben in het buitengebied en welke initiatieven er al zijn die bijdragen aan zo'n bijenlandschap. Op die manier wordt het gehele plaatje van een bijenlandschap in het buitengebied duidelijk en wordt ook zichtbaar in welke gebieden maatregelen het meest gewenst zijn en het effectiefst om in heel Bernheze een bijen-vriendelijk buitengebied mogelijk te maken. Dit is niet alleen goed voor de bijen, maar maakt het landschap ook nog mooier!!

Kattenkruidbij *Anthophora quadrimaculata* bij kattenkruid

Bijenlandschap

In Maashorstverband, waaronder ook Bernheze valt, wordt momenteel samen met IVN Brabant, Wageningen Universiteit en EIS Insectenonderzoek samengewerkt om het buitengebied als zo'n "bijenlandschap" in te richten. Met zo'n structurele aanpak hopen we een duurzame aanpak gevonden te hebben, waarmee de biodiversiteit in het buitengebied wordt versterkt en de populaties van wilde bijen meer overlevingskansen krijgen.

De netwerken worden ontwikkeld uit bestaande leefgebieden en daar waar nodig wordt dit netwerk aangevuld met nieuwe maatregelen. Ook de spreiding en de ecologische verbindingen tussen die leefgebieden zijn belangrijk voor het slagen van dit project.

Tekst: Theo Bienen

Foto's: Pieter van Breugel

Werkzaamheden in de Abdijtuin Heeswijk

In de Abdijtuin kunnen we tegenwoordig rekenen op een ruim aantal vrijwilligers. Dat is voorheen wel eens anders geweest. Dit jaar hebben we een nagenoeg vaste bezetting van zeven vrijwilligers: vijf leden van ons IVN, namelijk Ien van Grunsven, Fons Jacobs, John Davies, Jan van den Broek en ondergetekende en daarnaast ook Nico Etten en Giri Rikkers.

Een bezoeker en rechts Giri Rikkers

Zij werken in de bloemperken, waaronder de vlindertuin. We hebben het geluk gehad dat, nadat onze natuurkenner Fons Jacobs was vertrokken, Ien van Grunsven ons kwam helpen. Zij kent de plantenwereld als geen ander en is ook actief in de Floron werkgroep. Bovendien heeft ze onlangs de gidsencursus gevolgd. Buiten de bloemperken is Fons Jacobs weer actief. Ondanks dat hij indertijd afscheid van ons had genomen is hij weer terug. Hij zorgt voor de insectenmuur en andere voorkomende werkzaamheden. Zo moest er een den bij de vijver worden omgezaagd, omdat die door de storm in het voorjaar van 2016 was stuk gewaaid. Hiervoor werd een ouderwetse zaag uit de Abdij gebruikt, die altijd door twee personen bediend moet worden.

Fons Jacobs en Giri Rikkers zagen de den om

In het najaar van 2016 is een werknemer van de Gebr. Dijkhoff nog bezig geweest riet uit de vijver te halen. Dat is helaas maar gedeeltelijk gelukt. Bovendien komt het ook weer terug net als de vele opslag van wilgen. Ook op de weide zien we riet verschijnen en zich helaas steeds verder verspreiden. Het is indertijd met het schonen van de gracht daar terecht gekomen en niet afgevoerd.

Bij de insectenmuur staat een liguster, die nauwelijks gesnoeid wordt, zodat hij ook ieder jaar weer in bloei staat. Hierin ontdekten we de rups van de ligusterpijlstaart. Hij heeft een felgroene kleur. Tegen de winter kruipt hij in de grond om er in het voorjaar uit te komen en zich te verpoppen tot vlinder.

Gebroeders Dijkhoff verwijdert overmatige rietgroei

De fruitbomen bij de bloemperken hebben door de onverwachte vorst in het voorjaar nauwelijks vrucht gedragen. In het voorjaar hebben we voor het eerst éénjarigen gezaaid. Het was een zaadmengsel van Albert Heijn, waarin ook zinnia's zaten. Dat heeft het geweldig gedaan, zodat we dit zeker zullen herhalen.

In de tuin is al jarenlang een bijenstal aanwezig die wordt beheerd door Peter van de Pol. Bij de oude poel nabij de Meerstraat is jaren geleden een vleermuizenkelder aangelegd. We vragen ons steeds af of hij ooit bewoond wordt. Vanwege de introductie van het Abdijbier is er een hopveld aangelegd. Dit veld fungeert louter als voorbeeld. Het bier wordt betrokken uit een Abdij in België.

Bijenstal beheerd door Peter van de Pol

Ien van Grunsven en Jan v.d. Broek zaaien

Montbretia prachtig rood in bloei

Ien van Grunsven schoeft bij de Zinnia's

In de tuin wordt
vrijdags gewerkt
van 9.00 tot 12.00
uur met een kof-
fiepauze van een
half uur. Kom dan
gewoon eens een
keer langs.

Regelmatig zie je bezoekers langs komen. Onder andere de bewoners van het nabij gelegen Bernezorg maken er dankbaar gebruik van.

Tekst en foto's: Peter Kriele

Aanleg Kasteelgriend

Brabant Landschap koopt in 2016 een perceel waar vroeger grienden stonden.

Op deze foto zie je nog de populieren die geplant zijn toen de grienden geen geld meer opleverden. Ook is onder in de foto de sluis te zien. Omdat het water hoog staat is er ook extra kwelwater op dit perceel.

Het zuidelijk deel van het perceel geeft problemen omdat de berm-sloot van de N279 water loost op de sloot van dit perceel. De infrastructuur om dit water af te voeren is niet in orde. Dit maakt het nu aanplanten op de zuidkant van het perceel risicovol.

Daarom is in overleg met Gerard Traa gekozen om aan de noordoost kant bij het fietspad en de Aa te planten. Bij de keuze voor de locatie voor het herstellen van de griendaanplant is het belangrijk om de zichtlijn van de N279 naar het kasteel te respecteren (zie figuur 1).

Fig. 1: perceel met daarop ingetekend de zichtlijn vanaf de N279

Griend geschiedenis

Ons "Kasteelgriend" (Schijndel, Elschot, ged. kad. A 125) ligt in de Liekendonk, Lieke betekent bloedzuiger, het perceel (& perceel A124) zelf heet Stroolaak (betekenis zie hieronder)

STROLAAK

Twee bunder land ter plaetse die Stroelaeck aan die Aa 1485 (BP 1254); een groesvelt of mergen genoempt die Stroelaeck 1543 (RA 43 fol. 74): onder Elschot de Strojleack 1666 (RA 90 z.f): een camp hooijland genaemt de Stroolaak in Elschot 1795 (RA 179): een hooijcamp genaemt de Strojlaak onder Elschot aan de revier de Aa 1802 (RA 182): een perceel hooi/weiland onder Elschot over de Zuid-Willemsvaart genaamd de Stroolaak N.1827: de Stroolaak N.1836, 1842, 1854, 1859, 1865, 1879, 1898, 1904: A 124 (w:22.20). 125 (w: 95.70): de Strooilagen gelegen tussen de Zuid-Willemsvaart en de Aa nabij de zuidpad naar kasteel Heeswijk (van Harry Bolwerk). *Het element laak betekent: moerassig land (z.a). waar stro(oisel) werd gewonnen uit heide of heischabben om te dienen als strooisel onder het vee op de stal.*

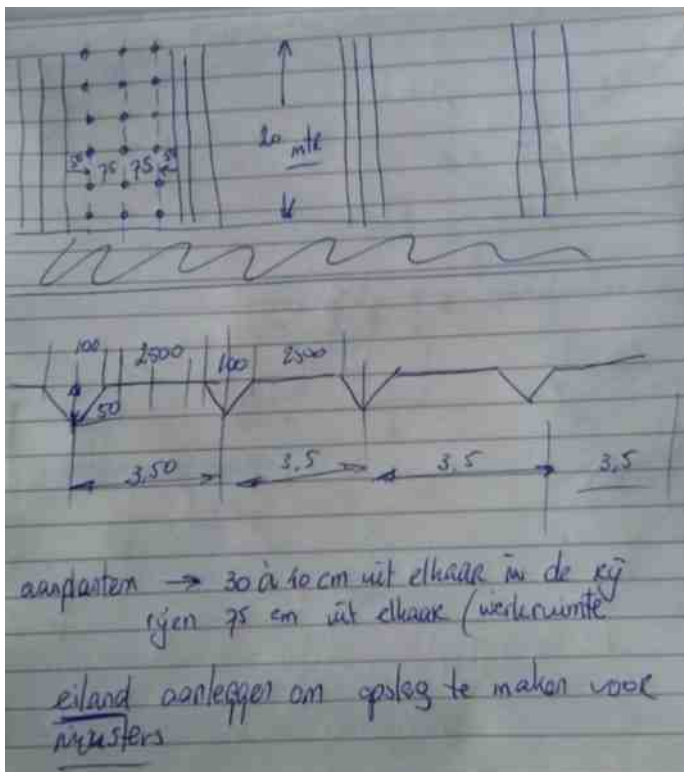
De rabatten worden hersteld 16.01.17

Jan, Nico en Kristie met de oogst, Frans geel en Schijndels rood

Kristi volgde in Schijndel de opleiding manden maken

Schets van Henk hoe het moet worden

Fig. 2 laat de afmetingen zien van ons griend. In de gesprekken over dit project onder andere met Jan van Gemert van Heemkundekring de Woijsap ontstaat de naam Kasteelgriend. Groep vijf van de Bolderik heeft tijdens een natuurwerkdag het perceel opgemeten. De kinderen kwamen uit op 2100 m².

Door het schuren van het gewei van een reebok

Een griend aanleggen is niet zomaar iets

In januari blijven we achter met een tamelijk woest terrein met zware grond, waarop vijf rabatten zijn gemaakt. Met de werkgroep Venel is het terrein geëgaliseerd en zijn de volgende wilgenstekken geplant.

1. Salix Fragilis-Kraakwilg-Belgisch rood;
2. Salix x Rubens-Bastaardwilg-Frans geel, dit is een kruising van Salix Alba (schietwilg) x Salix Fragilis
3. Schijndels rood; Salix alba Chermesina of Salix alba var. britzensis
4. Salix dasyclados "Duitse dot"
5. Salix Viminalis Bandhout (Katwilg);
6. Salix triandra 'Grisette de Falaise';
7. Salix fragilis "Blutweide"
8. Salix purpurea "French Strain"
9. Salix triandra "Noire de Villaines"
10. Salix Purpurea "French Strain"
11. Salix purpurea "Light Dicks"
12. Salix purpurea "Green Dicks"
13. Salix elaeagnos "Kaspische Zandwilg"
14. Salix rubens "Bouton Plat"

De soorten 1 tot en met 5 zijn de traditionele soorten en 6 tot en met 14 zijn geplant op verzoek van Anita. Anita werkt mee aan het griendproject en geeft les in vlechten zie: www.anitavankraaij.nl.

Een volgende stap die interessant is, dat is de app "Kasteelgriend" die Nico maakte. Deze app is een belangrijk hulpmiddel voor de griendwerkers (Diana, Wieke, Frank, Henk, Ine, Kristie, Mariëlle, Joost, Nico, Harry). Iedereen die tijd heeft, geeft zijn planning door en doet daarna verslag van het werk dat is gedaan. Als je de app terugleest kun je zien hoe iedereen geniet van de mooie omgeving, het buiten werken maar ook van het contact met mensen die even stoppen om naar het project te kijken. Verder valt op dat het erg veel werk was en we nog wel een paar "vrienden van het Kasteelgriend" kunnen gebruiken! We hebben vijf maanden intensief gewerkt.

Griend krijgt al vorm

Opgeleverde rabatten

Frank maait het gras voor de eerste keer

Ine, Frank en Anita bij de stekken griend

Opmeten griend

Voor meer info:

Les in het vlechten: www.anitavankraaij.nl.
Of check de app "Kasteelgriend"

INDIEN ONBESTELBAAR: ANTON DERKINDERENSTRAAT 12
5473 BC HEESWIJK-DINTHER

Steun ons

Leden €24,-- per jaar
Huisgenootleden €14,-- per jaar
Jeugdleden en studenten € 12,-- per jaar

Je krijgt het contactblad **BLADGROEN** van IVN Bernheze twee maal per jaar thuis gestuurd.
Vanuit IVN Nederland krijg je vier maal per jaar het blad 'Mens en Natuur'.

Wil je lid worden?
Vul dan het inschrijfformulier op de website in en stuur dit op naar het secretariaat. Je bent van harte welkom.

Schenken & Giften:

IVN Bernheze is een ANBI
(Algemeen Nut Beoogde Instelling)
Dit heeft fiscale voordelen voor de Nederlandse
belastingbetaler die een gift doet aan onze vereniging.

IBAN-nummer NL97 RABO 0111 6106 80
t.n.v. IVN Bernheze te Heeswijk-Dinther

Namen en Adressen

BESTUUR

Voorzitter: Joost Willems,
06-54397753, voorzitter@ivn-bernheze.nl
Secretaris: Nico Anker,
06-22121753, secretariaat@ivn-bernheze.nl
Penningmeester: Pim Willems,
06-30828328, penningmeester@ivn-bernheze.nl
Bestuurslid: Ien van Grunsven,
0413-341741, adenienvangrunsvan@home.nl
Bestuurslid: Mariken Ruiter
06-24674610; marikenruiter@zonnet.nl
Bestuurslid: Léon Weeterings,
06-12711074, leon.weeterings@home.nl

CORRESPONDENTIEADRES

Anton Derkinderenstraat 12 5473 BC Heeswijk-Dinther
ivnbernheze@gmail.com

VERENIGINGSGEBOUW

Cultureel Centrum Servaes
Raadhuisplein 24
5473 GC Heeswijk-Dinther

WEBSITE

www.ivn.nl/bernheze
Voor achtergrondinformatie, nieuws en activiteiten.

WERKGROEPEN

Venel: Harry van der Pas,
06-52317518, venelgroep@ivn-bernheze.nl
Jan Dortmans,
0413-350764, venelgroep@ivn-bernheze.nl
Natuurontwikkeling & Gemeentelijke plannen:
Theo Brienens,
06-28666257, gemeentepannen@ivn-bernheze.nl
Jan van den Broek,
0413-292187, gemeentepannen@ivn-bernheze.nl
Vlinders & Libellen: Fons Jacobs,
0413-292738, vlinderslibellen@ivn-bernheze.nl
Weidevogels: Laura van Venrooij
06-23541158, lauraven@home.nl
Uilen Heesch & Nistelrode: Eric van Dijk
06-44734096, nestkastennistelrode@ivn-bernheze.nl
Uilen Heeswijk-Dinther: John Davies
0413-292839, nestkastenheeswijkdinther@ivn-bernheze.nl
Berminventarisaties: Fons Jacobs,
0413-292738, berminventarisaties@ivn-bernheze.nl
Bibliotheek: Peter Kriele,
0413-292387, peterkriele@gmail.com
Wandelpaden: Henk Bronts,
0413-229533, wandelnetwerk@ivnbernheze.nl
Excursies & Natuurgidsen: Cent van den Berg,
0413-229504, excursies@ivn-bernheze.nl
Contactblad: Eric Kaelen,
redactie.bladgroen@gmail.com
Website: Mart Jenneskens,
website@ivn-bernheze.nl